

Feiten *rond het drugsbeleid*

factsheet
november 2021

**normaal
over
drugs
.nl**

Inhoud

Geschiedenis	3
Omvang van de drugswereld	3
Criminaliteit	4
<i>Financiële kosten</i>	4
Volksgezondheid	4
<i>Schadelijkheid</i>	4
<i>Bewust gebruik en incidenten</i>	4
<i>Verslavingszorg</i>	5
Regulering wereldwijd	6
<i>Portugal</i>	6
<i>Uruguay</i>	6
<i>Canada</i>	6
<i>Verenigd Koninkrijk</i>	7
Conclusie	8

Feiten rond het drugsbeleid

Het Nederlandse drugsbeleid is de afgelopen jaren steeds harder en repressiever geworden. De ‘oorlog tegen drugs’ staat in het teken van keihard ingrijpen en een krachtige aanpak van de drugsproductie en drugshandel, online en offline. Deze aanpak gaat gepaard met hoge kosten, maar zonder de beoogde vermindering van het drugsgebruik en de drugserelateerde criminaliteit.

De vraag is of een harde aanpak deze doelen überhaupt kan bereiken. Een belangrijk element van het beleid is immers het beschermen van de volksgezondheid. Daarom zijn de productie, handel en bezit van drugs wel strafbaar, maar is het gebruik van drugs dat niet. Dit is een bewuste keuze, om te voorkomen dat drugsgebruikers geen hulp meer durven te zoeken omdat ze bang zijn voor sancties. Het repressieve beleid zet dit beleid steeds verder onder druk. Tegenwoordig gaan er zelfs stemmen op om drugsgebruikers te bestraffen, omdat zij de criminaliteit in stand houden.

Geschiedenis

In september 1995 bood het kabinet-Kok I de beleidsnota ‘Het Nederlands drugsbeleid, continuïteit en verandering’ aan de Tweede Kamer aan. Deze nota voorzag in een aanpak van de toenemende overlast en georganiseerde criminaliteit rond de drughandel. De nadruk lag op beperking van de negatieve gevolgen voor het individu en zijn omgeving, ofwel harm reduction. Dit vanuit de gedachte dat preventie en hulpverlening even belangrijk zijn voor de veiligheid als repressie. In de loop van de kabinetten Balkenende kregen de initiatieven om de drugscriminaliteit te bestrijden een steeds meer integrale aanpak. Vanaf de kabinetten Rutte veranderde de insteek. De aanpak van de drugscriminaliteit werd onderdeel van de bestrijding van georganiseerde misdaad in het

algemeen, en vanaf omstreeks 2010 van de bredere aanpak van drugserelateerde ondermijnende criminaliteit. Onder Rutte is de bestrijding van drugscriminaliteit sterk geïntensiveerd. Vanaf 2017 krijgt ook het wegnemen van de maatschappelijke voedingsbodem voor de drugsindustrie grotere aandacht.¹

Omvang van de drugswereld

De resultaten van het beleid zijn lastig vast te stellen. In de eerste plaats omdat de doelen vaag geformuleerd zijn. Daarnaast is er geen context om de resultaten te duiden. Betekent meer onderschepte drugs dat het drugsaanbod daalt? Het lijkt er niet op. Volgens nationale en internationale rapporten

¹ Aanpak georganiseerde drugscriminaliteit. Een terugblik op 25 jaar beleid en uitvoering

zijn de productie en distributie alleen maar toegenomen. Het Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (EMCDDA) schat de illegale drugsmarkt van Europa op 29,6 miljard euro: cannabis 11,6 miljard, heroïne en opioïden 7,4 miljard, cocaïne 9,1 miljard, amfetamine 1 miljard, mdma 0,5 miljard.² De afgelopen jaren zijn megahoeveelheden cocaïne in beslag genomen in de Rotterdamse haven.³ Toch is dit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg. De prijs blijft dalen, wat impliceert dat de vangsten geen invloed op het aanbod hebben. Ook de coronacrisis heeft volgens het EMCDDA opmerkelijk weinig impact op de drugsproductie en -handel gehad.

Het aantal mensen dat drugs gebruikt, nam tussen 2009 en 2018 wereldwijd toe: van 210 naar 269 miljoen. Dit zijn vooral jongvolwassenen in ontwikkelde landen.⁴ In Nederland heeft 23,8% van de bevolking weleens drugs gebruikt: ruim 4 miljoen mensen. 9,9% gebruikte in 2020, ruim 1,7 miljoen mensen. Het drugsgebruik is het hoogst bij de 20- tot 30-jarigen: 47,5% heeft ooit gebruikt en 27,7% in het afgelopen jaar.⁵

Criminaliteit

Financiële kosten

Politie en justitie besteden meer dan de helft van hun totale capaciteit aan drugsbestrijding. Driekwart van de grote rechercheonderzoeken is op drugs gericht. Volgens het rapport 'Drugscriminaliteit en daaraan gerelateerde ondermijning' bedragen de jaarlijkse kosten 3,2 tot 4,1 miljard euro.⁶ Een

ander onderzoek acht zelfs 4,5 miljard euro per jaar een conservatieve schatting.⁷ Hierin zijn de kosten van criminaliteit voor de rest van de samenleving nog niet eens meegenomen. Naar schatting gaat het om 1,5 miljard euro aan medische, sociale en economische kosten aan financiële schade, en hier zijn gemakkelijk nog dingen aan toe te voegen. Denk bijvoorbeeld aan het stijgende aantal dumpingen van drugsafval. Het opruimen hiervan miljoenen euro's per jaar.⁸ Tegenover deze kosten staan de potentiële opbrengsten van regulering. Naast kostenbesparing op handhaving kan regulering ook extra belastinginkomsten opleveren van naar schatting 260 tot 1.600 miljoen euro.⁹

Volksgezondheid

Schadelijkheid

Er zijn grote verschillen in de effecten en bijwerkingen van drugs. In 2009 onderzocht het RIVM de schadelijkheid van verschillende drugs. Een expertpanel van zeven toxicologen, acht medici, twee politieambtenaren, een socioloog en een epidemioloog beoordeelde de drugs op toxiciteit, verslavingspotentie en sociale schade op individueel en populatieniveau.¹⁰ Heroïne, crack, alcohol en tabak bleken relatief het schadelijkst te zijn. Het gebruik van cannabis en ecstasy is in verhouding twee keer minder schadelijk.

Bewust gebruik en incidenten

Van de 1,7 miljoen Nederlanders die drugs gebruiken, gaan de meesten bewust met hun gebruik om. Zij zijn zich steeds beter bewust van de risico's. Ook

² [EU Drug Markets Report 2019](#)

³ [Rijnmond](#)

⁴ [World Drug Report 2020](#)

⁵ [CBS; Nationale Drug Monitor 2019](#)

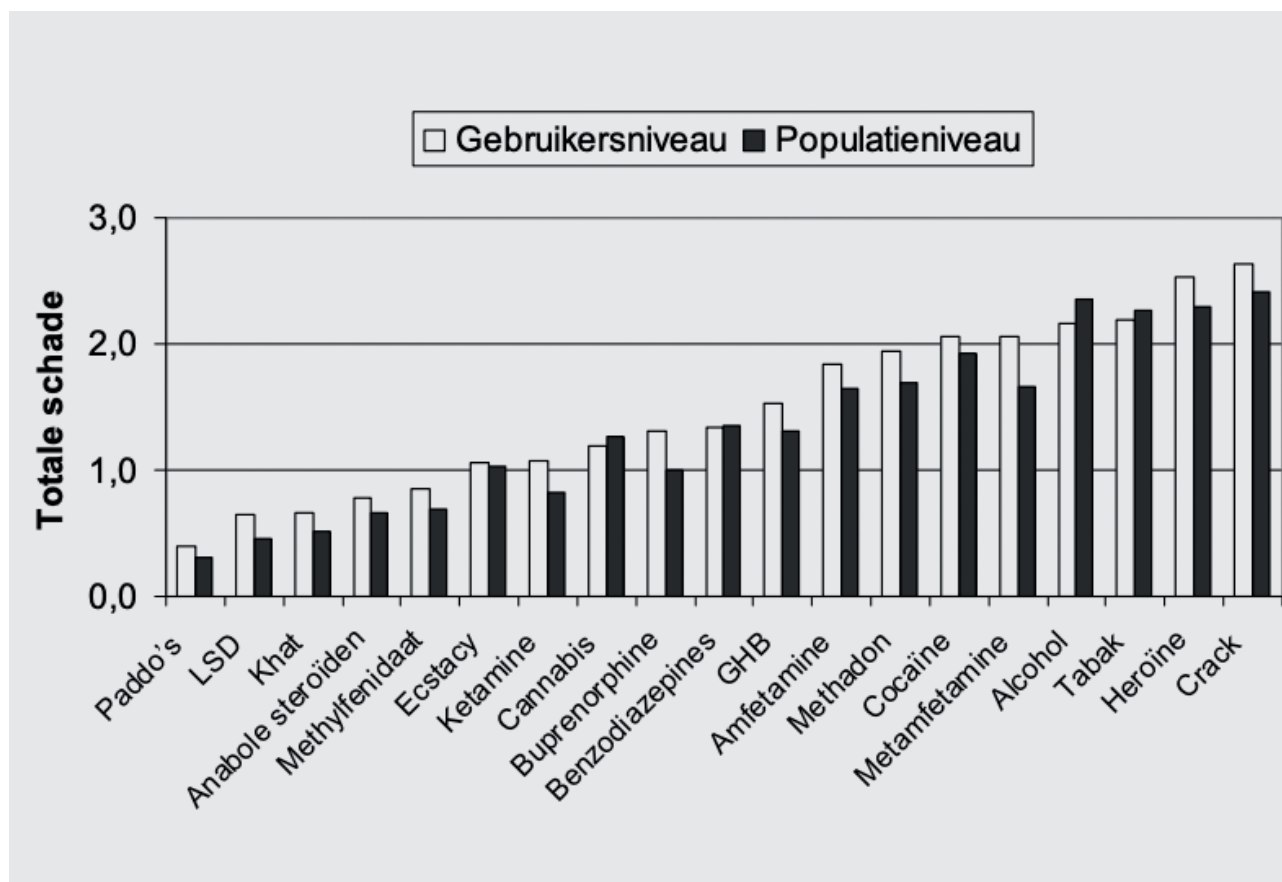
⁶ [Drugscriminaliteit en daaraan gerelateerde ondermijning- de kosten in beeld](#)

⁷ [Tijdschrift voor de Politie](#)

⁸ [NOS; Binnenlands Bestuur](#)

⁹ [Brede heroverwegingen 15. Veiligheid en terrorisme; De Correspondent](#)

¹⁰ [Ranking van drugs. Een vergelijking van de schadelijkheid van drugs](#)

nemen zij vaker maatregelen om problemen te voorkomen. Dit varieert van elkaar in de gaten houden tot genoeg water drinken en gezond eten. Ze benutten hun kennis om drugs verantwoord te gebruiken, maar er wordt niet veel getest. Ook wordt combinatiegebruik niet vermeden. Dit geldt zowel voor onderlinge combinaties als combinaties met alcohol. Er is aandacht nodig om de drempel om te testen te verlagen en de kennis te verhogen.¹¹

In 2019 registreerde het CBS op basis van de doodsoorzakenstatistiek 252 gevallen van (directe) sterfte door drugsgebruik. Tussen 2014 en 2017 steeg het aantal gevallen van 123 naar 262. Deze trend lijkt zich niet voort te zetten. In de periode 2009-2019 zijn 52.860 drugserelateerde gezondheidsincidenten geregistreerd: 45.394 bij De Monitor Drugs-incidenten (MDI) en 7.466 bij het Letsel Informatie

Systeem (LIS). In 2019 werden er 5.577 incidenten geregistreerd bij de MDI en 1.052 bij het LIS. In 2019 werden 24 patiënten geregistreerd die direct of indirect (vermoedelijk) waren overleden aan de acute gevolgen van drugsgebruik. De helft had meerdere drugs gebruikt, bij de anderen was in de meeste gevallen zeker en in sommige waarschijnlijk alcohol gebruikt of er was sprake van een complicerende medische conditie.¹² Ter vergelijking: in 2017 stierven 1.906 mensen aan de gevolgen van alcohol of alcoholgerelateerde ziekten en 19.420 mensen aan tabak.¹³

Verslavingszorg

Er zijn sinds 2015 geen nieuwe gegevens beschikbaar over de hulpvraag bij de verslavingszorg. Uit de meest recente gegevens blijkt dat het aantal cliënten die hulp voor alcoholverslaving zoekt ongeveer

¹¹ Het Grote Uitgaansonderzoek 2020

¹² Monitor drugsincidenten 2019

¹³ Nationale Drug Monitor 2019

Stof	Aantal verslaafden/ misbruikers	Aantal in behandeling
Medicijnen	600.000	839
Tabak	539.000	809
Alcohol	477.000	29.374
Gokken	79.000	2.186
Cannabis	70.000	10.816
Snuifcocaine	26.857	3.866
Internet-gamen	16.000	537
Heroïne	14.000	9.093
Crack	11.200	3.429
Speed (amp)	6.700	1.794
GHB	3.160	837
Xtc	420	122
Overig	1.121	1.119
Totaal	1.785.758	64.821

even hoog is als het totale aantal mensen dat hulp vraagt vanwege cannabis, cocaïne, opiaten, ecstasy, amfetamine, GHB en andere drugs samen.¹⁴ Volgens het Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem (LADIS) telde Nederland in 2015 ongeveer 2 miljoen mensen die een middel gebruikten of verslaafd waren (dit kon ook aan medicijnen, gokken of gamen zijn). In 1.677.363 gevallen ging het om de legale middelen alcohol, tabak en slaap- en kalmeringsmiddelen. Bijna 65.000 personen waren in behandeling voor hun verslaving.

¹⁴ Trimbos

¹⁵ Volkskrant

¹⁶ MJBizDaily

¹⁷ The Conversation

Regulering wereldwijd

Portugal

In 2001 zijn alle drugs in Portugal gedecriminaliseerd, van cannabis tot heroïne. Het beleid is ingevoerd als antwoord op de drugsproblematiek waar het land sinds de jaren '70 mee worstelde. Na de legalisatie daalde het aantal heroïneverslaafden hard, evenals het aantal drugsdoden. Hiv-besmettingen door gebruikte naalden zijn bijna geheel verdwenen. Gebruikers moeten zich melden voor een gesprek waarin psychologen, maatschappelijk werkers en juristen een profiel schetsen. Verslaafden krijgen een gratis afkickbehandeling aangeboden. Hiermee laat Portugal zien dat het mogelijk is om met respect voor de mensenrechten en met een beleid dat is gericht op het beschermen van de volksgezondheid positieve resultaten te boeken.¹⁵

Uruguay

In 2013 legaliseerde Uruguay als eerste land ter wereld de teelt en het gebruik van cannabis. Vanaf 2017 wordt cannabis verkocht via de apotheek. Andere middelen, zoals cocaïne, zijn illegaal.¹⁶

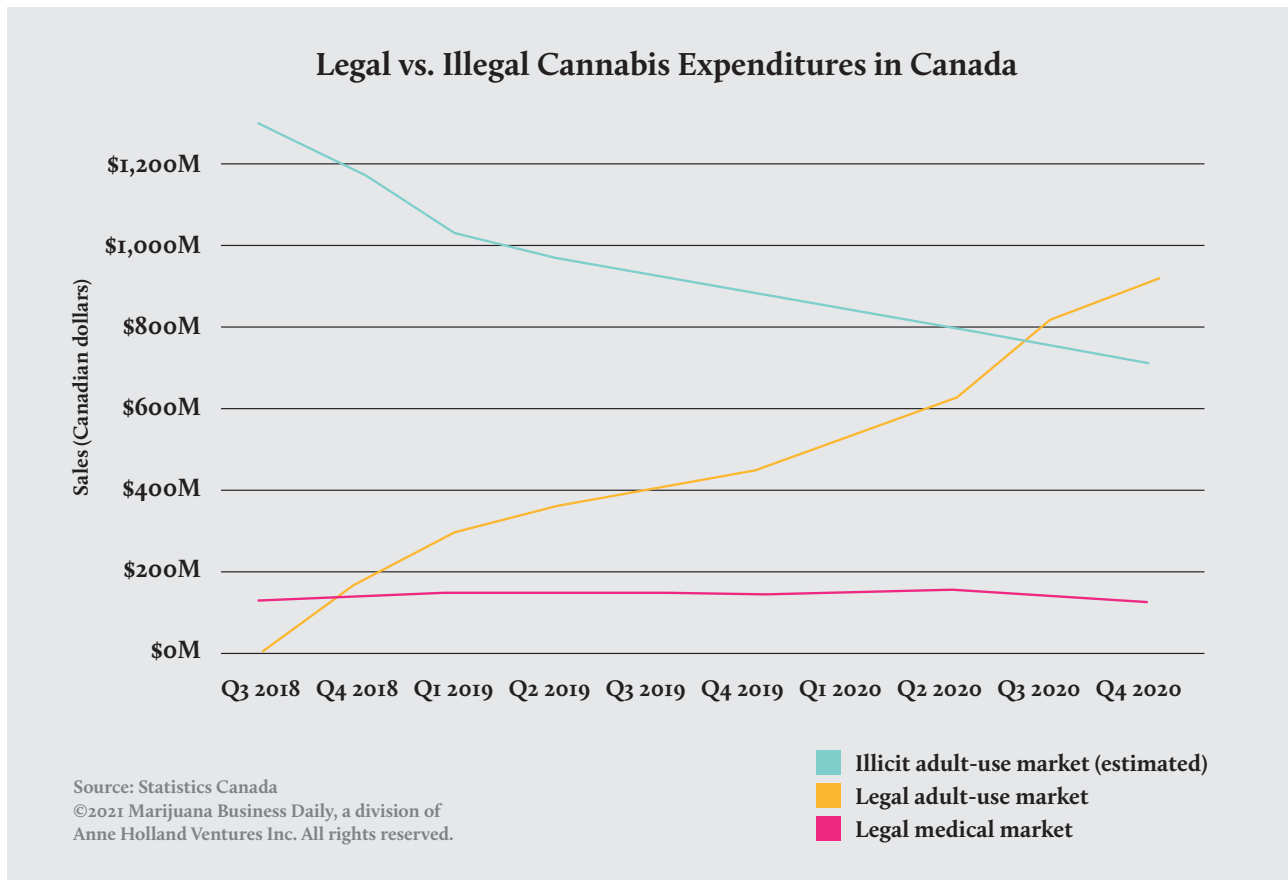
Canada

In Canada is cannabis in 2018 gelegaliseerd. Het is zowel in winkels die een vergunning hebben als online te koop. Thuis teelt is toegestaan. Inmiddels heeft de legale wiet de illegale markt verdrongen, is het gebruik van cannabis door minderjarigen afgenomen (vanwege de ingevoerde leeftijdscontrole) en wil niemand de legalisering nog terugdraaien, ook de conservatieven niet. Canada wordt door de meeste experts als een succes gezien.¹⁷

Zie ook figuur op de volgende pagina.

Verenigde Staten

In 2012 hebben de Amerikaanse staten Colorado en Washington wiet gelegaliseerd. Inmiddels hebben staten als New Mexico, Alaska, Oregon, Californië,

Maine, Massachusetts, Nevada, Michigan, Vermont, Illinois, Arizona, Montana, New Jersey, South Dakota, en District of Columbia het voorbeeld van Colorado en Washington gevolgd.

Zowel de voorspellingen van voorstanders als die van tegenstanders over de gevolgen van legalisering blijken overdreven te zijn geweest. Er is een beperkte toename in consumptie en werkgelegenheid, de prijs van wiet is niet hard gedaald en gewelddadige criminaliteit is stabiel gebleven. Alleen de belastingkomsten overstijgen de verwachtingen.¹⁸

Verenigd Koninkrijk

In 2016 heeft het Verenigd Koninkrijk Nieuwe Psychoactieve Stoffen verboden. Deze 'Psychoactive Substances Act' heeft gezorgd voor een toename van het gebruik van drugs. Twee jaar na de invoering van de wet bereikte het sterftecijfer als gevolg van het gebruik van onzuivere MDMA, cocaïne en

opiaten een nieuw record. Ook het gebruik van cocaïne bleek fors te zijn toegenomen in het VK. De opkomst van nieuwe psychoactieve stoffen in het VK is niet verminderd en straathandelaren hebben de distributie van nieuwe psychoactieve stoffen grotendeels overgenomen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft zelf toegegeven dat de doelstellingen rond harm reduction niet zijn gehaald. Dergelijke ontwikkelingen waren voorspeld door verschillende experts voorafgaand aan de introductie van de Psychoactive Substances Act.¹⁹

¹⁸ CATO Institute

¹⁹ GOV.UK

Conclusie

De Nederlandse situatie is uniek. De positie als logistieke hub in Europa maakt het drugsvraagstuk extra complex. Maar we hoeven het wiel niet helemaal zelf uit te vinden. Er is al veel ondernomen waar inspiratie voor een beter drugsbeleid uit te halen is. We kunnen van andere landen leren en ook binnen Nederland zijn er voldoende aanknopingspunten.

Een voorzichtige poging om gereguleerde drugs toe te staan is het experiment voor legale, door de overheid gereguleerde wietteelt. Dit heeft geleid tot mooie initiatieven zoals de ontwikkeling van waarschuwende logo's die op verpakkingen gebruikt kunnen worden door het Trimbos-instituut. Het RIVM heeft een aantal bestrijdingsmiddelen goedgekeurd en er is toezicht van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

De distributie van designerdrugs, die onder de wetgeving voor medicijnen valt, laat zien hoe een deel van de keten gereguleerd kan worden: er zijn officiële verkoopkanalen en afval moet netjes verwerkt worden. De distributeur mag echter geen voorlichting geven over recreatief gebruik, omdat de drugs voor onderzoeksdoeleinden verkocht worden. De legale distributie van designer drugs vervalt overigens door recente wetgeving.

Als we normaal doen over drugs, kan de keten van productie tot consumptie transparant en goed georganiseerd worden. Door drugs als een normaal product te beschouwen, kun je ook normale regels stellen. Natuurlijk zit er een wereld van verschil tussen genieten van een kopje koffie of van een lijntje coke. Er zijn problemen met criminaliteit en ondermijning. Er zijn zorgen over de gezondheidseffecten van drugsgebruik. Juist daarom is een fundamenteel debat op basis van realistische argumenten nodig. Alleen met een constructieve discussie komen we tot een beter drugsbeleid.